

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Sausis 2008

Nr. 1(159)

LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ!

ANTANAS MACEINA

1908-1987

Vladas
Skūpa
80-mečio
proga

Jonas
Kačerauskas
80-mečio
proga

Nijolė
Mykolaitienė
65-mečio
proga

Prisimenant žymųjį filosofą Antaną Maceiną

Giedrius Grabauskas, istorikas

Šįmet sukanka 100 metų, kai gimė filosofas Antanas Maceina. Ši mąstytoją pagrįstai galime vadinti vienu iškiliausių lietuvių filosofų. A.Maceina gimė 1908 m. sausio 27 d. Marijampolės aps. Bagrėnų k., dabartiniame Prienų rajone. 1928-1932 metais studijavo Kauno universitete. Po to išvyko į užsienį, Liuveno, Fribūro, Strasbūro universitetuose studijavo filosofiją ir pedagogiką. 1934 metais jam suteiktas filosofijos mokslo daktaro vardas. 1935-1943 metais dėstė Kauno universitete. 1944 metais A.Maceina pasitraukė į Vakarų, apsigyveno Vokietijoje. Ten gyvendamas jis atsidėjo moksliniam darbui, išleido keletą knygų, tapo Fribūro universiteto, vėliau – ir Miunsterio universiteto profesoriumi.

A.Maceina didelį dėmesį skyrė kultūros filosofijai, bet pagrindinis jo tyrinėjimų objektas buvo religijos filosofija. Pasižymėjo kaip novatorius – krikščioniškąją filosofiją jungė su egzistencializmu. A.Maceina rėmėsi įvairiomis religijos filosofijos kryptimis, nagrinėjo augustinizmą, tomizmą ir siekė rasti tam tikrą vidurį tarp šių kryptių. Pasisakė už katalikybės atnaujinimą, neigė racionalizmą. Sau artimais religijos filosofais laikė Gabrielį Marselį, Nikolajų Berdiajevą, Martiną Buberį. Atidžiai analizavo rusų filosofo Vladimiro Solovjovo darbus, nagrinėjo rašytojo Fiodoro Dostojevskio literatūrinį palikimą. Rašė eilėraščius, kuriuos pasirašydavo Jasmanto slapyvardžiu. Poeziją A.Maceina laikė artima filosofijai. Jis tvirtino: „Tarp filosofijos ir poezijos esama gilaus vidinio ryšio. Žodis yra pirmą kartą filosofijos ir poezijos jungtis“.

Pagrindinė A.Maceinos filosofinių svarstymų tema – žmogaus pasirinkimas, kuris lemia, kokia kryptimi žmogus pasuks: ar eis tikėjimo vertybių keliu, ar pasirinks antikristinės dvasios kelią. Ėjimas pastaruoju keliu tolina nuo Dievo, didina visuomenės susiskaidymą, skatina paviršutinišką ir vulgarų požiūrį į visus reiškinius. Tikėjimo vertybių kelias suteikia tvirtą gyvenimo pagrindą, palaiko darną šeimoje, santarvę visuomenėje. Riba tarp šių dviejų kelių yra neaiški, slidi. Čia pati klastingiausia yra abejingumo Dievui idėja. A.Maceina teigė: „Skelbdamas, kad Dievas yra neprieinamas ir nepažįstamas, Antikristas mėgina priversti Dievą pamiršti. Dievo idėjos išrovimas iš žmogaus sąmonės yra giliausias religinio indiferentizmo siekimas. Jei šis darbas Antikristui pasisektų, tuomet prasidėtų nauja pasaulio istorija, istorija be Dievo“.

A.Maceina išskiria dvi teritorijas be sienų: Dievo valstybę ir antikristinės dvasios karalystę. Žmonės pagal savo

pasirinkimą atsiduria vienoje ar kitoje teritorijoje. Šis simbolinis suskirstymas įdomus ir pagal pažiūras artimas šv. Augustino idėjoms. A.Maceina rašė: „Antikristinė veikla kuria antikristinę karalystę. Tai Antikristo bruožų ir jo darbų įsikūnijimas gyvenimo tikrovėje. Antikristinė karalystė yra antikristinės dvasios visuma, išreiškta pastoviais istoriniais pavidalais. Tai savotiška „bažnyčia“, apimanti visą gyvenimą su įvairiomis jo sritimis. Ši Antikristinė karalystė primena teokratinę valstybę su aiškiai išreikšta hierarchija. Tokioje valstybėje reiškiasi melas, klasta, tamsios minios klestėjimas“. Filosofas vysto mintį apie minios šėlsimą. Fariziejų kurstoma tamsi minia pasmerkė Kristų. Tokia minia – gaivališka jėga. Toliau A.Maceina teigia: „Minia visados yra tikriausias ir geriausias laukas antikristinei karalystei kurtis ir klestėti. Minia yra akla antikristinei dvasiai, nes ji pajėgia regėti tik šios dvasios kaukę, bet nepajėgia atskleisti jos turinio. Ir juo labiau žmonija virsta minia, juo labiau joje įsigali Antikristas“.

Filosofa gvildenamos temos buvo aktualios ir anuomet, kai Lietuva buvo pavergta sovietinės imperijos, ir yra aktualios dabar, kai turime išorinę laisvę, bet jaučiame daug saitų, tempiančių mus į stagnaciją, atsilikimą, dvasinį susvetimėjimą. Regėdami tai, kas vyksta, galime konstatuoti, kad šalia viena kitos egzistuoja dvi karalystės: viena nuo Dievo, kita – tamsos karalystė. Ribos tarp šių karalysčių neryškios ir nematomos. Tamsos karalystė gundo savo kerais ir dalis žmonių renkasi ją. O kiti žmonės palieka tamsos karalystę, pereidami į šviesos pusę. Dažnai girdime įvairius samprotavimus vienybės tema. Tautos vienybė – teigiamas bruožas, tik ji turi būti tikra, ne dirbtinė. A.Maceina sakė: „Antikristo vienybė yra pagrįsta prievarta ir grėsme, o Kristaus vienybė remiasi laisve, meile ir auka. Antikristinė vienybė remiasi neapykanta, slepiama po meilės kauke. Tai meilė be atjautos, be aukos. Krikščioniška meilė pasireiškia pasiaukojimu, laisvu pasirinkimu. Ir tai veda į tikrą vienybę“.

Dar viena iš aktualių, A.Maceinos mėgstamų temų – gerovės tema. Gerovė, socialinis teisingumas – aktualios temos visais laikais. Vienaip šiuos klausimus svarsto kraštutinio liberalizmo šaukliai, kurių pas mus gausu, kitaip – konservatyvios krypties atstovai ar socialdemokratai. Pagal krikščionišką sampratą gerovės klausimai sprendžiami remiantis dvasinių ir materialių klausimų vienvė, taip pat pirminės krikščionybės idealais. Kristus mokė, kad turime dalytis duona, padėti vienas kitam, pasitarti

vienas su kitu. Panašiai sakė ir šv. Pranciškus Asyžietis. Jo maldoje yra tokie žodžiai: „Ir duodami mes gauname, ir atleisdami pelnome atleidimą, ir mirdami sau gimstame Amžinam gyvenimui“. Taigi pagal krikščionišką sampratą greta eina ir dvasinės, ir materialios gerovės klausimai. Tik sprendžiami kartu jie sukuria pilnatvę. Šiuo klausimu A.Maceina sakė: „Socialinė gerovė gali kilti tik iš laisvos meilės ir laisvos aukos. Antikristinė gerovė trumpalaikė, ji paremta dovanomis ir pažadais miniai“. Išties gyvenime regime išsipildžiusius tuos teiginius. Pažadai ir dovanos, nemokamos atrakcijos kuria iliuzinę, vienadienę gerovę, ji švysteli ir dingsta kaip mirazas. Ten, kur tai vyksta, formuojasi nestabilios, represinės visuomenės.

Dar vienas šiandienai svarbus klausimas, kurį gvildeno A.Maceina, – krikščioniškų vertybių plitimas. Kaip vertybės pasiekia konkretų žmogų ir kaip plinta Dievo žodžio sėkla? Dievo žodis yra aiškiai ir tvirtai bylojantis žodis. Įmantrios filosofijos sulaukia mažai sekėjų. Ir tai galiojo visais laikais. Krikščioniškoji filosofija stipri savo pradmenimis, kylančiais iš evangelinių tiesų. Regime, kad Bažnyčia grįžta į savo pradžią, į ištakas. Šventoji Dvasia veikia per paprastus dalykus, kurie yra didingi: meilės ir vilties dvasia, bendruomeniškumo jausmas, atsidavimas malдай. A.Maceina savo knygoje „Didysis inkvizitorius“ paskutinį skirsnį pavadino „Grįžimas į pradžią“, kuriame rašė: „Grįžimas į pradžią Bažnyčios gyvenime yra ne kas kita, kaip regimasis dieviškosios pirmapradės galios apsi-reiškimas. Bažnyčia yra Dievažmogiškumas, tai yra Dievo ir žmogaus susijungimas Jėzuje Kristuje, o per jį – Dievo susijungimas su visa žmonija“. Filosofas didelį dėmesį skyrė pagrindinių krikščioniškų tiesų nagrinėjimui, tarp kitų jo temų buvo filosofijos kilmės klausimai, pedagoginė tematika.

A.Maceina išleido daug veikalų: „Jobo drama“, „Niekšybės paslaptis“, „Didieji dabarties klausimai“, „Ora et Labora“, „Didysis inkvizitorius“, „Kultūros filosofijos įvadas“, „Krikščionis pasaulyje“, „Religijos filosofija“ ir kt. Gyvendamas emigracijoje, jis domėjosi Lietuva. 1970 metais pa-

likęs pedagoginį darbą Miunsterio universitete, filosofas išėjo į pensiją, tačiau dar aktyviai dirbo, rašė straipsnius, knygas.

Tarp įvairių jo mėgstamų ir nagrinėjamų filosofų galima išskirti V.Solovjovą. Tai neeilinė asmenybė – filosofas, istorikas ir poetas, kurį gerai vertino ir jo darbais rėmėsi A.Maceinos mokytojai Stasys Šalkauskis ir Adomas Dambrauskas-Jakštas, tad šis susidomėjimas buvo tarsi perimtas. V.Solovjovas naudojo visavienovės sampratą – mistinės intuicijos ir mokslo sintezę, pasisakė už visų krikščionių vienybę. Didelę įtaką A.Maceinos pažiūroms turėjo ir profesorius L.Karsavinas. Šis istorikas ir filosofas Kauno universitete buvo A.Maceinos dėstytojas, be to, jis, be gilių istorijos žinių, pasižymėjo ir kaip Antikos ir Viduramžių filosofijos žinovas. Kaip ir S.Šalkauskis, A.Maceina domėjosi kultūros filosofija. Filosofas didelį dėmesį skyrė egzistencializmui, komentavo Sioreno Kierkegoro darbus ir jų reikšmę, nagrinėjo XX amžiaus krikščioniškąjį egzistencializmą, jam ypač imponavo šios krypties atstovo G.Marselio darbai.

Didelį dėmesį A.Maceina skyrė poezijai, mėgo Rainerio Marijos Rilės, Arturo Rembo kūrybą. R.M.Rilkę jis vadino „filosofiniu poetu“ ir teigė, kad jo kūryba ne tik pasižymi vaizdingais simboliais, bet ir turi galingą filosofinį užtaisą. Gyvendamas Kaune, filosofas bendravo su poetais Bernardu Brazdžioniu, Faustu Kirša. Ir pats A.Maceina rašė eiles, jį galima vadinti simbolizmo atstovu. Vieną iš emigracijoje parašytų eilėraščių jis pavadino „Pranašystė“.

A.Maceina nesulaukė Lietuvos nepriklausomybės, jis mirė 1987 m. sausio 27 d. Vokietijoje, Miunsterio mieste. Po kelerių metų, Lietuvai tapus nepriklausoma, buvo sugrąžintas A.Maceinos kūrybinis palikimas. Filosofo darbai ir jo poezija ypač vertinama į krikščioniškas vertybes besiorientuojančių žmonių. Galime sakyti, kad A.Maceina iš emigracijos grįžo. Grįžo ne tiesiogiai, bet per savo darbus, jų vertę. Filosofą prisimename kasdienybėje, prisimename per šventes, jubiliejus kaip vieną iškiliausių Lietuvos XX a. intelektualų.

Lenino vieta – lyg užkeikta

Lukiškių aikštė

Laura Čyžiūtė

Kodėl nuvertus Lenino paminklą per 17 metų jo vietoje Lukiškių aikštėje taip ir neiškilo monumentas Laisvei? Atsakymai – gluminantys.

Ilgametis Lietuvos architektų sąjungos pirminkas Kęstutis Pempė atviras – nebuvo nė vienos rimtos priežasties, galėjusios sukludyti aikštės tvarkymo darbus ir monumento statybą. Esą šio klausimo sprendimas nuo pat pradžių sąmoningai vilkinamas. Nors aikštės pertvarkymo konkurso sąlygos parengtos prieš dvejus trejus metus, dėl įvairiausių formalumų, neva trūkstančių parašų, konkursas buvo atidėliojamas.

Nuolat kas nors trukdo

Tvarkant Gedimino prospektą, trečiajame etape buvo numatyta ir Lukiškių aikštės rekonstrukcija, tačiau ši sąlyga vėliau iš darbų sąrašo išnyko. Šiandien prospekto dalis su-

tvarkyta, o aikštė vis dar dvelkia sovietmečiu.

„Kaip galima paaiškinti tuos nesibaigiančius žaidimus, lyg aikštė būtų ypatingas atvejis? Atrodo, tarsi nenorima jos sutvarkyti. Mano versija tik hipotezė, bet aš aikštę vertinu kaip lakmuso popierėlį. Kai ją rekonstruosime, būsimė nepriklausoma valstybė, o dabar – priklausoma“, – užuominomis kalbėjo K.Pempė.

Paprašytas patikslinti įtarimus, architektas tepasakė, jog dėl darbų vilkinimo aikštę lieka paskelbti paminklu, grąžinti joje stovėjusį monumentą (Lenino paminklą – red. past.) ir saugoti kaip simbolį. Esą simbolių kalba pasaulyje paveiki ir reikšminga.

Sostinės Bermudų trikampis

Lukiškių aikštė jau tapo sostinės Bermudų trikampiu, suryjančiu pertvarkos idėjas ir joms skiriamus milijonus.

Apie Lukiškių aikštės rekonstrukciją kalbama nuo pat nepriklausomybės atkūrimo pradžios. Prieš dešimtmetį Seimo nutarimu aikštė buvo pripažinta valstybės reprezentacijos vieta, kurioje privalo atsirasti monumentas kritusiems už Lietuvos laisvę.

Po ketverių metų Vilniaus meras Artūras Zuokas sudarė komisiją, turėjusią parengti Lukiškių aikštės tvarkymo planą. Komisijoje dirbo žymiausi Lietuvos architektai, paminkloaugininkai, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos vadovai.

Komisijos nariu paskirtas Lietuvos architektų sąjungos pirmininkas K.Pempė tvirtino, kad nebuvo pakviestas nė į vieną posėdį. Peršasi išvada, jog komisija realiai niekada ir nedirbo.

Pernai miestui vadovavęs A.Zuokas prabilo apie rengiamą tarptautinį Lukiškių aikštės rekonstrukcijos konkursą. Vilniaus taryba buvo patvirtinusi ir konkurso sąlygas, pagal kurias aikštė ir greta jos stovintis Lietuvos ypatingojo archyvo pastatas (buvę KGB rūmai) privalėjo užpildyti architektūrinę erdvę tarp Profsąjungų rūmų, Gedimino prospekto bei kairiojo Neries kranto. Be to, aikštėje turėjo iškilti monumetas Laisvei.

Dar daugiau – buvo suplanuota konkursą rengti dviem etapais. Į antrą etapą vertinimo komisija turėjo atrinkti 7 geriausius projektus, už kuriuos žadėti 10 tūkst. litų honorarai. Konkurso prizininkams numatyti gerokai didesni paskatinimai.

Pavyzdžiui, trečios vietos laimėtoji žadėta sumokėti 65 tūkst. litų, o pirmos vietos prizininkui įteikti 150 tūkst. litų premija. Iš viso konkursui numatyta skirti 45 mln. litų – dalį šių pinigų turėjo parūpinti Seimas, Vyriausybė ir Vilniaus miesto savivaldybė.

Tikėtasi pritraukti ir privačių lėšų. Atnaujinta aikštė vilniečius norėta nudžiuginti 2009 m., tačiau projektas įstrigo valdininkų stalčiuose.

A.Zuokas jaučiasi ramus

Mero postą po rinkimų praradęs A.Zuokas tikino, kad Lukiškių aikštės konkursas nėra nutrauktas, tik įstrigęs Vyriausybės ir Seimo koridoriuose.

Esą savivaldybė pernai įvykdė pirmą konkurso etapą, kuriame aikštės atnaujinimo idėjomis pasidalijo apie 20 dalyvių iš Lietuvos. Iš jų buvo atrinkti ir miesto Rotušėje bei savivaldybėje eksponuojami 7 geriausi darbai. Ar laimėtojams buvo atlyginta finansiškai, A.Zuokas nepamena. Iš viso pirmam etapui savivaldybė skyrė pusę milijono litų.

A.Zuoko tikinimu, savivaldybė savo darbą atliko – parengė konkurso sąlygas, suformavo teritoriją, skyrė dalį lėšų. Tačiau aikštė yra nacionalinis projektas, už jį atsakingas ne tik miestas, bet ir Seimas bei Vyriausybė.

Atrinktų idėjų pagrindu dabar turėtų būti rengiamos sąlygos antram etapui, skelbiamas konkursas ir laimėjęs projektas realizuojamas. Jam finansavimą privalo numatyti Seimas,

o Vyriausybė turėtų parengti planą, kaip lėšas panaudoti.

Visiška painiava

Šią savaitę Vilniaus miesto meras Juozas Imbrasas prabilo apie tai, kad Vyriausybė nutraukia Lukiškių aikštės rekonstrukcijos finansavimą. Esą darbai guls tik ant Vilniaus miesto savivaldybės pečių. O kur dingio žadėtieji 45 mln.?

Premjeras Gediminas Kirkilas tikino, kad Lukiškių aikštė – Vilniaus savivaldybės rūpestis, todėl šio projekto Vyriausybė finansuoti neketina. Seimo pirmininkas Viktoras Muntianas patvirtino, kad lėšų Lukiškių aikštės rekonstrukcijai nebus skiriama iš valstybės biudžeto, nes tokio projekto Seimas nesvarstė.

Projektą iki birželio 13 d. Seimui privalėjusi pateikti pati Vilniaus miesto savivaldybė to nepadarė.

Meras – optimistas

Idomu tai, kad parengti projektą Seimui privalėjo dabartinė Vilniaus miesto valdžia su meru J.Imbrasu priešakyje. Kodėl meras nuolankiai sutiko užsikrauti Lukiškių projektą ant savų pečių?

Nuo balandžio Vilniui vadovaujantis J.Imbrasas patikino, kad nebuvo prasmės prašyti Seimo pagalbos, nes esą dar birželį už konkursą buvusi atsakinga Vyriausybė. Kodėl pastaroji nusprendė Lukiškių aikštės rekonstrukciją užkrauti savivaldybei ant pečių – J.Imbrasas atsakyti negalėjo. Kuo baigėsi A.Zuoko pusę milijono litų kainavusi iniciatyva sutvarkyti aikštę – dabartinis meras irgi nežino.

„Jeigu Vyriausybė tada ėmėsi iš naujo organizuoti (konkursą – red. past.), tai dėl ano (A.Zuoko organizuoto –red. past.) kažkas buvo neaišku, ar neužbaigtas procesas. Aš detalių nežinau“, – tikino J.Imbrasas.

Tad šiuo metu organizuojamas nežinia kelintas konkursas, už kurį dabar atsakinga Vilniaus miesto savivaldybė. Kur yra dar nuo nepriklausomybės atkūrimo aikštei žadėti milijonai – taip pat niekas atsakyti negali. J.Imbrasas tikisi, kad šis konkursas bus paskutinis ir po jo galiausiai prasidės realūs darbai sovietmečio relikto vadinamoje aikštėje. Šiuo metu, mero tikinimu, Savivaldybės miesto plėtros departamentas baigia rengti konkurso sąlygas. Konkursas turėtų būti paskelbtas dar iki šių metų pabaigos.

Tiesa, kas finansuos rekonstrukcijos darbus – irgi neaišku. Aikštės tvarkymas turėtų atsieiti keliasdešimt milijonų litų, kurių savivaldybė neturi. Tikimasi sulaukti paramos iš valstybės biudžeto ir pritraukti privačių lėšų. J.Imbraso tikinimu, jeigu valstybė neatsuks nugaros, atnaujinta Lukiškių aikštė ir paminklu Laisvei vilniečiai galėtų džiaugtis jau 2009 m.

Teisėsaugos kosmetika

Išvešėjęs nusikalstamumas, „karas keliuose“, nusikaltimams prilygstantis teisėsaugos pareigūnų aplaidumas bei įsivėlimas į nusikalstamas veikas turi bendrą, įteisinto neteisimumo bei teisinio nihilizmo vardiklį, susietą su teisėtvarkos ir teisėsaugos sistemos padėtimi, pasižyminčia socialine atskirtimi, finansinių bei materialių resursų stoka, valstybės dėmesio stoka teisėtvarkos darbuotojų parengimui itin atsakingam darbui.

Zemi atlyginimai policijos darbuotojams neskatina jaunimo rinktis teisėsaugininko specialybę. Siekiant pašalinti darbuotojų stygių, į policiją priimami tam darbui tinkamai neparuošti įvairių specialybių asmenys bei rusiškas „akademijas“ Lietuvoje baigę asmenys. Dėl tos pačios priežasties

nebeatliekamas priimamų darbuotojų pilnavertis psichologinis testavimas ir vertinimas.

Kaip protestą prieš įteisintą neteisimumą bei teisinį nihilizmą stebime policijos piketus, jinais jaučiasi pažeminta, visuomenės akyse jos autoritetas smukęs.

Vadovaujančių teisėsaugos darbuotojų kaita, atstatydinimai bei nušalinimai nuo pareigų padėties nekeičia, prilygsta kosmetinėms priemonėms padėties taisymo regimybę pasiekti. Teisėsaugos sistemos problemą reikia spręsti aukščiausiu lygiu radikaliomis priemonėmis, o ne vadovus keisti.

R.Šukio atstatydinimas jau seniai turėjo įvykti, V.Grigara vičiaus atstatydinimas – nuostolis valstybei.

Juozapas Palionis

Sukilimas prieš Kalbos komisiją

Milda Kniežaitė

Poeto Justino Marcinkevičiaus įsitikinimu, lietuvių kalba tapo politikos įkaite. Ji prievartaujama, o svetimžodžiai išlaisvinami. Politikos ir kalbos "biznieriams" pataikauja tiek žymūs kalbininkai, tiek pati Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Vinco Urbučio knygos "Lietuvių kalbos išdavystė" pristatymas Rašytojų klube Vilniuje iš anksto buvo sumanytas kaip diskusija. Per ją lietuvių kalbos stėjo ginti ir kalbininkai, ir rašytojai, ir filosofai.

"Pranokstant" kitus

Knygos autorius žymiausias lietuvių kalbos žodžių darybos ir jų kilmės specialistas prof. V.Urbutis dėl ligos renginyje nedalyvavo. Knygą pristatė ir diskusiją "Atsisakymas lietuviškais rašyti kitų tautų vardą žodžius-europėjimas ar lietuvių kalbos išdavystė?" pradėjo prof. Arnoldas Piročkinas. "V.Urbučio knyga - beveik išimtinis leidinys mūsų kultūroje, gretintinas tik su Mikalojaus Daukšos prieš 400 metų parašyta "Postilės" Prakalba į malonųjį skaitytoją, - sakė kalbėtojas. - Abu tokio pat masto kūriniai; juose tikras rūpestis lietuvių kalbos likimu." Prof. A.Piročkinas teigė, kad kai kam knyga "Lietuvių kalbos išdavystė" pasirodys per aštri, tačiau reikia to aštrumo, nes iš istorijos turime pavyzdžių, kuo baigėsi kitų kalbų poveikis lietuvių kalbai. Svetimos kalbos stengiasi įsikerti, rasti bet kokią plyšį. Argi, pasak kalbininko, mūsų tikslas yra paruošti dirvą tokiam lietuvių kalbos irimui?! Ir ne tik šiuo požiūriu išduodama lietuvių kalba.

V.Urbučio knygą išleidusios "Margų raštų" leidyklos redaktorius Antanas Rybelis atkreipė dėmesį, kad praktiniame darbe Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimai dažnai neatsako į redaktorių klausimus. Bendri principai nelabai tinka, pavyzdžiui, kad ir dėl antikos autorių vardų rašymo. Daugelis Europos tautų perėmė lotyniškąją tradiciją. Mes mėginame "pranokti", imamės graikiškos autentikos ir vardai rašomi dvejopai, tarkim, Herakleitas, bet Euklidas. O kaip elgtis su lotynizuotais viduramžių ir ankstesnių laikų vardais?! Redaktorius taip pat svarstė, ar nenusižengiame lietuvių kalbos rašybai įsileisdami į abėcėlę naujų raidžių, pavyzdžiui, w, nes kitos tautos neįsileidžia nei mūsų č, š, nei nosinių raidžių.

Neperskaitomi ir užmirštami

"Mes turbūt pažangesni, - ironizavo kalbėtojas. - Vadinamasis lietuvinimas atseit pažeidžia tarptautines konvencijas, o jei nežinomų autorių vardų perskaityti neįmanoma?! Jų ir nebeskaito! Apyskaitose figūruoja tik knygų pavadinimai. Vartojame autentiškas pavardes ir jas gramzdiname į užmarštį, nes jos neperskaitomos ir neįvedamos į apyvartą. Reikia parodyti, kaip perskaityti. Visuotinė lietuvių enciklopedija - rimtas darbas, bet ir jos leidėjai buvo priversti ieškoti įvairių kompromisų, kad ji būtų paskaitoma ir lietuviams. Kovodami už nepriklausomybę, prieš dvikalbystę, išsikovojome daugiakalbystę." Rašytojas Juozas Aputis pritarė, kad iškyla daugybė problemų dėl svetimų kalbų įtakos. Reikia ieškoti išeities. "Enciklopedijoje autentiškos formos būtinos susigaudymo reikalu. Kitas dalykas, mokslo veikale neadaptuotas pavardes perskaityti - amen! - kalbėjo rašytojas. - Būkime "biedni", bet teisingi ir nevaizduokime, kad viską žinome. Autentiškas formas

Vinco Urbučio knygos pristatymas Rašytojų klube

galima parašyti skliausteliuose. Reikia mažiau vaizduoti globalistus ir būti lietuviais."

Potencialiai nykstanti

Pasak poeto J.Marcinkevičiaus, mūsų linksniuojamoje sistemoje svetimvardžiai netampa savastimi. Į kalbą įleidžiamas virusas ją per šimtmečius sunaikins. "Kalba susikuria sau, o ne Vakarų Europai. Net ir Valstybinė kalbos komisija negali įsakyti, kad kalba įsileistų, susistemintų svetimybę, - kalbėjo akademikas apie garsų 60-ąjį nutarimą ir retoriškai klausė: - Kuo remiasi Valstybinė kalbos komisija atkakliai siekdama lietuvių kalbos galių apribojimo?! Reikėtų grįžti prie Vinco Kudirkos prieš daugiau kaip šimtą metų keltų dalykų."

V.Urbučio knygos "Lietuvių kalbos išdavystė" oponentai kalbininkai prof. Vytautas Ambrazas ir akad. Zigmas Zinkevičius raštu pranešė, kad atsisako dalyvauti diskusijoje, nes mano, kad tai kova su vėjo malūnais. Nėra jokio reikalo keisti nusistovėjusių normų ir kelti sumaištį.

Kalbininkas prof. Vitas Labutis prisiminė vieno žymiausių šiuolaikinės kalbotyros specialistų Davido Crystallo knygą "Kalbos mirtis". Pagal joje pateiktą suskirstymą lietuvių kalba gali būti potenciškai nykstanti, nes pastebimas daugelio sričių kalbos irimas ir žodyno erozija, o ji susijusi su svetimžodžiais ir daugybe citatų. Kalbininkas išvelgė ir pavojų sintaksei, ypač - vardininkui, nes jis be galūnės netenka tikrosios vertės. Tačiau politikai pradeda diktuoti, kaip rašyti, pavyzdžiui, - Viktoras Uspaskich, Valerij Ivanov, nors dar romėnai sakė, kad ir Cezaris nėra aukščiau už gramatiką. "Gramatikos irimas - baisi kalbos erozija, kuri veda prie kalbos išsigimimo - kalbėjo V.Labutis. - Ar mums svarbiau, kad vilkas būtų sotus, ar avies gyvybė?" Kalbininko įsitikinimu, kitų tautų vardą žodžius reikia pirma rašyti lietuviškai, o skliausteliuose - originalo forma, nes tai, kas yra skliausteliuose, su kitais žodžiais nėra susiję gramatiniais ryšiais.

Išduoda patys lietuviai

Pasak prof. Aldonos Paulauskienės, kai knygnešių tauta pradeda save išduoti - baisiau už laidotuves, o lietuviai jau patys save išduoda. Keisdami lietuviškas moterų pavardes į trumpesnes formas išduodame savo tradiciją, kultūrą, tačiau tokias pavardes dar galima linksniuoti, pavyzdžiui, kaip žodžius "katė" ar "pelė". Kai lietuvis pasirenka vyrišką pavardę, ji nelinksniuojama, ir tai, kalbininkės įsitiki-

nimu, yra lietuvių kalbos išdavystė. Prof. A.Paulauskienė citavo 2004 metais Latvijoje priimtą įstatymą, skelbiantį, kad visus vardus, vyriškus ir moteriškus, reikia rašyti su galūnėmis ir kuo arčiau originalo tarties. Negalima pažeisti tradicijų ir kalbos normų ir tekste vardai turi būti rašomi atitinkamų linksnų.

Filosofas Romualdo Ozolo įsitikinimu, V.Urbučio knyga galėtų vadintis ir "Lietuvių tautos išdavystė", nes kalba yra aukščiausia tautos gyvenimo sritis. Ir niekas negali pasakyti, kaip tauta turi elgtis su savo kalba, jei ji pati

neturi tvirtos dvasios ir stuburo. "Jei norime kalbėti savo kalba, tenka daryti sukilimą," - kalbėjo R.Ozolas. Filosofas Krescencijus Stoškus pritarė, kad reikia nebe diskutuoti, o apsispręsti, ar rūpi tautos likimas. Kalba yra ne vien kalbininkų, Kalbos komisijos reikalas. Ne jie kalbą sukūrė, tačiau grupė žmonių nusprendžia už visus kalbos likimą. Ir tai, kas dabar vyksta, atitinka mūsų mentalitetą - glitais moliuko apsisprendimą. "Ar globalizacija, ar eurofikacija - nesvarbu. Apsisprendimas dėl tautos likimo yra moralės problema", - įsitikinęs filosofas.

Jeigu ne jeigu...

Vilius Bražėnas

Interneto dienraštyje Bernardinai.lt 2007 10 08 buvo paskelbtas žymaus JAV lietuvių veikėjo, patrioto vardo užsitarnavusio, Broniaus Nainio straipsnis „Ar tautinė valstybė yra fašizmas?“.

Rašinys palietė seniai Kremliaus ir JAV „liberalų“ (įmantriai kalbančių socialistų) Niurnbergo I-jame teisme nukaltą propagandos melo durklą: su-

tapatintą nacizmą su tautišku. Tai padaryta po žodžiu „nacizmas“ paslepiant tikrovę, jog naciai tokie pat kairieji (o ne dešinieji!), kaip ir komunistai, nes abu socialistai. „Naciai“ buvo „Nacional-socialistinė darbo partija“. Tuo būdu ir italų „fašizmas“ buvo tik kitokios (negu komunizmas ir nacizmas) formos socializmas: fašizmą sukurti Benitas Musolinis atėjo pakilęs iš socialistinio laikraščio redaktoriaus kėdės.

Br. Nainys pagrįstai piktinasi tautišku šmeižiančiu jo prilyginimu fašizmu.

Vienok minimas straipsnis, primargintas – „jeigu“ LR vadovai būtų padarę tą ar kitą, vienaip ar kitaip. Tai suteikia progą pastatyti keletą „jeigu“ ir karo meto raudonojo teroro pasėkoje užsienyje atsiradusios tautos dalies praeities ir dabarties veiklai. Skaitome. B.Nainio „jeigu“ litaniją:

„Jeigu Lietuvos vadovai (...) būtų pasukę kitu keliu (...) nuo „bubijimo“ pilietinio auklėjimo...“ Jeigu nebūtų tokių „jeigu“, mokyklų vadovėliai supažindintų moksleivius su pasipriešinimu okupacijai, su partizanų kova, ir t.t.

Turint mintyje kai kuriuos „Lietuvos vadovus“, autorias „jeigu“ skamba kaip kieno nors svajonės – „jeigu krokodilai būtų žolė, o ne šuniukus ir avytes“. Kaip neseniai buvusiam „užsienio lietuviui“, iš praeities iškyla ilga eilė galimų išeivijos „jeigu“ dabartinę padėtį Lietuvoje galėjusių teigiamai paveikti ar, deja, gal ir neigiamai ją paveikusių, išeivijos veiklos „jeigu“ padarinių.

Tautišku nuo „fašizmo“ apginti ir „žydšaudžių“ šmeižtą į „žydų gelbėtojų“ tautos pavadinimą pakeisti galėjo išeivijos „jeigu“ drąši propaganda ir ypač Niurnbergas II. Jau bent 30 metų rašiniais ir kalbomis lietuviams (su dideliu publikos pritarmu) kėliau Niurnbergo II būtinumą. Net radau tam tinkamą vietovę – Niurnbergo miestelį Pensilvanijos valstijoje. Deja, tada dar stipri JAV ir Kanados pavergtų tautų išeivija galėjo tam susiorganizuoti. Tačiau

jų vadovybės, atrodo, vengdamos prarasti valdžios, besiglėbesčiuojančios su Kremliaus vergvaldžiais, pamaloninimus, negirdėjo nei savo tautiečių, nei istorijos šauksmo.

Jau 1964 m. JAV prezidentinius rinkimus galėjo paveikti pabėgėliai nuo komunizmo, agituodami ir bent jau balsuodami už aiškų sovietijos priešą JAV senatorių Berį Goldvoterį. Juk jo rinkiminis šūkis buvo – „O kodėl ne pergalė?!“ O ką mūsų išeivija? Daugelis net agitavo prieš tą antikomunistą. Mat jis „respublikonas“, o jie – „demokratai“. (Tie, kurie pardavė Lietuvą Jaltoje ir Potsdame?). Mane už rėmimą antikomunisto (mat jis „konservatyvus“) puolė DIRVOJE net toks kairiųjų „išminties bokštas“ kaip Vytautas Kavolis. Jeigu Goldvoteris būtų laimėjęs, Vakarų visokios paramos netekusi SSRS būtų jau seniai nuėmusi okupacijos grandines nuo mūsų Tėvynės. Išeivijai galima ilgoka „jeigu“ litanija, pradedant vien nesusigaudymu politikoje.

Reikia pripažinti, kad konservatyvus kandidatas išgąsdino ir Respublikonų partijos globalistus. Mat jie, drauge su Europos globalistais, naudojo savo valstybių išdus ir politiką drauge su Kremliumi, kurti pasaulinės valdžios diktatūrą, užmautą ant Jungtinių Tautų Organizacijos kurpalio. Goldvoteriui pralaimėjus, iš CFR globalistai stipriau įsiskverbė ir į Respublikonų partiją. Tą lietuviai tiesiog pamatė, kai (respublikonas) prez. Bušas (dabartinio tėvas) iš paskutiniųjų bandė gelbėti nuo lietuvių ir ukrainiečių Gorbačiovo „pertvarkomą“ Sovietų imperiją. O jeigu būtų buvę kitaip?

Laimei, išeivijos kova už Lietuvos laisvę vyko daugelyje frontų. Vėliau vienur bei kitur iškilo „Lietuvos laisvinimo šviesuliai“, kurių dalį aprašiau knygoje NAUJA PASAULIO SANTVARKA. Vienas jų tebėra tarp mūsų, Vokietijoje gyvenęs, 2007 m. rugsėjį 75-sius metus atšventęs, Antanas Viluckis. Jis savo lėšomis keletą metų leido 3 leidinius, pradedant INFO dar okupacijos metais. Pats išvežiodavo po Žemaitiją (veltui) platinamą ŽEMAITIJĄ. Dar ir dabar, kadangi dažnokai apsilanko Palangoje, Lietuvoje pasirodo jo, giliai į raudonąją skruzdėlyną aštrią lazda įbedantis, biuletenis KONTRA ir INFO.

O jeigu pinigines ir intelektą krūvon subūrusios Australijos, JAV ir Kanados pagrindinės organizacijos būtų po Kovo 11-sios išleidusios Lietuvoje patriotinį informacinį laikraštį, šiandien žymiai sutrumpėtų „jeigu“ litanija.

„Tarp mūsų kalbant“, ir dabar dar senosios išeivijos pensininkai, su jų gerai prasigyvenusiu („lietuvių išlaikysiu“?) vaikų pagalba galėtų nupirkti ir perimti ne vieną Lietuvoje išeinantį ko nors vertą laikraštį.

Gaila, tarp mūsų nebėra visus išeivijos veikėjus pamokiusio ir veikloje pralenkusio Leonardo Valiuko. Jis buvo pavyzdys veikėjams, kaip eiti į viešumą ir įtaigoti vyriausybę ir politines partijas.

Naujos geros partijos ar sena dvipartinė sistema?

Dalius Stancikas

Viskas po šia saule kartoja: vėl artėja rinkimai ir vėl bandymai kurti naujas – geriečių ar gelbėtojų – partijas, vėl prasideda gražių kreipimusi į Tautą metas, po internetą blaškosi kvietimai kurti padorią tikrų piliečių alternatyvą valstybės syvus baigiančioms iš-

čiulpti partinėms gaujoms.

Iš kitos pusės vėl raginimai vienytis – ir kairei, ir dešinei (paprastiau kalbant, kurti dvipartinę sistemą), nes tai esą vienintelė galimybė atsikratyti populistų ir pradėti kitaip valdyti Lietuvą.

Kuo tikėt? Tiesą sakant, taip norėtusi matyti naują, švarią, dorą, protingą, stiprią ir jau iškart patyrusią partiją – kaip kokį nostalgiskų prisiminimų Sąjūdį, varomą tik patriotizmu ir idėjomis, o ne oligarchų pakišomis, kad – ką čia slėpti, taip ir kyla ranka balsuoti už pirmą variantą, už šviesų ir gražų rytojų be politinių karjeristų ir be kvailių, be nešvarių milijonų, be interesų, be kompartijos infiltrantų ir vidinių intrigų. Tada balsuotume ir balsuotume visi... be pasirinkimo. Tiksliau, be lygiavėčio pasirinkimo. Juk gražus rytojus neateis, jei opozicijoje liks nešvarūs intrigantai ir žmogžudysčių užsakymais įtariamai bosai. Tad tikrai švariai politikai būtinos bent dvi švarios – kairės ir dešinės – partijos. Bet tai jau, regis, iš utopijos sričių – svajojame bent jau apie vieną, kad tik turėtume už ką balsuoti.

O kalbant visai rimtai, tiksliau, pabudus iš rožinių svajų ir pažvelgus rūsčiai realybei tiesiai į akis, turėtume pripažinti, kad dvipartinė sistema yra ne tik neišvengiama Lietuvos ateitis, tai jau ilgametė mūsų tikrovė. Kas realiai valdė nepriklausomą Lietuvą? Šešerius metus vadinamoji mūsų politinė dešinė (dvejus metus Sąjūdis ir ketverius metus iš jo branduolio atsiradusios konservatorių ir krikdemų partijos) ir beveik du kartus ilgiau (jei Kirkilas prasilaikys dar metus) vadinamoji kairė – LDDP (LKP), vėliau sudariusi LSDP branduolį. Tiesa, šioje gana aiškiai diferencijuotoje kairės – dešinės sistemoje (logiška, kad ekonominės sistemos kaitoje mūsų kairė ir dešinė formavosi ne pagal klasikinės ekonominės rinkėjų klišės, o tęsiant prieškarinio Lietuvos tradiciją – pagal požiūrį į Rusiją ir okupacijos pasekmes) buvo toks keistas, net ir lietuviška politinė terminologija sunkiai rūšiuojamas 2000–2002 metų laikotarpis, kurį tikriausiai tektų vadinti populistinių – Pakso ir Paulausko partijų valdymu (pačios šios partijos, kaip ir, beje, ir Darbo ar Valstiečių (Moterų) partija, save tituluoja centristinėmis). Suprantu, kad toks šiurkštus dvipartinis skirstymas gali žėisti jautrias Krikščionių demokratų ar Darbo partijos gerbėjų ir istorikų širdis (abi šios partijos buvo valdančiose koalicijose), tačiau būkim atviri – konservatoriai 1996–2000 metais galėjo valdyti ir be krikdemų, o darbiečiai, pasprukus jų vadui į Maskvą, parodė tokį giminingą prieraišumą socialdemokratams,

kad po to ideologiniu skirtumu tarp šių partijų belieka vadinti tik Viktorą Uspaskichą – jį pasodinus už nuslėptus mokesčius, Darbo partijos projekto, kaip žadėjo G. Kirkilas, tikrai neliktų, na, gal viena Grauzinienė su savo nelegaliu vagonėliu – visi kiti darbiečiai nepastebimai ir labai greitai ištirptų plačiame LSDP glėby.

Apibendrinant daugeliui rinkėjų žiovilį varančias partines naujienas ir sociologines apklausas, tektų neišvengiamai pripažinti, kad ir dar kokį dešimtmetį, o tikriausiai ir ilgiau, be socialdemokratų ir konservatorių nebus įmanomos jokios valdžios – nei daugumos, nei mažumos (tai įrodo net dabartinė socdemų mažumos Vyriausybė). Kad ir kaip būtų kai kam liūdna ar smagu, jokios naujos, tegul ir pačios skaisčiausios partijos nieko esmingo nepakeis – tai, geriausiu atveju, tebtų tik politiniai meteorai, labai trumpam nušviesiantys mūsų varganą politinę padangę, kaip tai pavyko Paksui ir Paulauskui amžių sandūroje.

Nusistovėjusią padėtį pakeisti gali nebent tik patys socialdemokratai ir konservatoriai, sudarydami ilgalaikę valdančiąją daugumą – tuomet neišvengiamai turėtų rasti šiai koalicijai atsvara – daugmaž lygiavertę opoziciją.

Žinoma, atsibodusiems šių dviejų, jau sisteminių, partijų ilgaaamžiškumas ir net kažin kokia keista pastarojo meto draugystė (beje, nenaudinga abiem pusėm) visada šypsosi viltis ir net menkutė prielaida pavilioti tokius pat nusivylusius rinkėjus (o jų net pusė) ir papildyti „vieno vado“ partijos gretas – deja, vadais, o ne idėjomis besizavintys lietuviai dar ilgai nesisidomės brandesniais politiniais sumanymais – toks jau mūsų istorinis – demokratinis paveldas. Tačiau naujųjų demokratijų tyrėjų išvalga, kad ilgalaikė, brandžia ir demokratine partija galima laikyti tik tą, kuri sėkmingai atlaikė pirmųjų kelių vadų kaitą, esame labai aiškiai pajutę savo kailiu. Kol kas tokių partijų, perėjusių ar baigiančių išaugti tą pavojingą paauglišką laikotarpį, kad ir kaip kam nors būtų liūdna ar smagu, teturime tik dvi – LSDP ir TS. Kitos šio laikotarpio nesugebėjo sėkmingai įveikti ar dar iki jo nepriaugo, todėl jų reikšmė artimiausioje ateityje svarstyтина tik su labai didelėmis išlygomis.

Kita vertus, gal tik pagal šiuos du esminius požymius – patirtį valdant ir sugebėjimą išlikti keičiant vadus – ir galima sisteminės partijas skirti nuo vadinamųjų populistinių arba vieno vado partijų. Kiti, iki šiol paprastai vardinti „populistų“ požymiai – nerealiūs pažadai, rinkėjų vilionės materialiais blizgučiais, dviguba buhalterija, civilizuotą lobizmą peržengiantys išpareigojimai verslo rykliams ir pan. – deja, paženklino ir sisteminės partijas, galimas tik svarstymas, kurios iš jų puolė žemiau. Liūdna nuvilti naujų partijų kūrėjus – idealistus, tačiau kiekviena partija – naujokė neišvengiamai susidurs su tomis pačiomis pagundomis ir paauglystės ydomis, kurios įveikiamos (jei išvis įveikiamos) tik pasiekus tam tikrą partijos brandos amžių.

Tačiau ką daryti, kad tos dvi vadinamos sisteminės partijos, o iš tiesų – vienintelės ilgalaikės mūsų dvipartinės (demokratinės) sistemos atramos, prieš kiekvienus rinkimus nebebūtų vadinamos politinėmis gaujomis, kad vis mažiau doriems ir nedoriems piliečiams kiltų pagundų kurti naujas tikras partijas, dar svarstysime.

Grupinis teisėjų elito portretas

Valdas Vasiliauskas

Seimas pagaliau pradeda svarstyti ilgai lauktą Teismų įstatymo pakeitimo įstatymą, dėl kurio jau antrus metus laužomos ietys. Net buvo kilusi įtampa tarp prezidento ir Seimo, kai parlamentaram įstatymo projektą, kaip pernelyg daug keliantį abejonių, netikėtai išbraukė iš dienotvarkės. Tai tas atvejis, kai situacija Lietuvos teismuose reikalauja greitų ir ryžtingų perversmų, tačiau negalima ir skubėti, kad nebūtų padaryta lemtinga klaida. Ir Lietuvos žmonės vėl liktų apmulkinti. Galbūt - jau paskutinį kartą.

Pirmąkart visuomenė buvo apgauta, kai, atkūrus nepriklausomybę, visa senoji teismų sistema kontrabanda buvo pertempta į naują epochą. O juk seniesiems „liaudies teismams“ teisingumas rūpėjo kaip pernelyg sniegas - teismai ir įstatymai tebuvo tik partijos politikos įrankis. Pritaikant socialistinę teisę naujiesiems laikams, ypač daug nuveikė paskutinis Tarybų Lietuvos ir pirmasis nepriklausomos Lietuvos teisingumo ministras Pranas Kūris, kuris pirmąją savo profesinio gyvenimo pusę paskyrė „buržuazinio teisingumo“ kritikai, o antrąją - Europos Žmogaus Teisių Teismui Strasbūre ir Europos Bendrijų Teisingumo Teismui Liuksemburge stiprinti. Profesorius pelnytai galima būtų tituluoti Lietuvos dabartinės teismų sistemos krikštąteviu.

Dabar mūsų visuomenę ištikęs visiškas moralinis išsekimas. Ir čia teismai ir teisėjai per septyniolika metų pasidaravo iš peties, kad žmonės kartu su žlugusiomis viltimis sulaukti teisingumo prarastų tikėjimą pačia valstybe ir jos ateitimi. Tačiau ko kito buvo galima laukti iš teisėjų korpuso, perimto iš okupacijos laikų.

„P.Kūris, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, aukštos prabos konformistas. Jam aukščiausia valdžia ne įstatymas, o LDDP grupės draugų interesai. Į Aukščiausiąjį Teismą prezidento nukreiptas įvaizdžiui pagerinti“, - rašė prieš mirtį viena sąžininga teisėja, LDDP laikais išvyta iš Aukščiausiojo Teismo. Ši pacituota buvusio Aukščiausiojo Teismo pirmininko P.Kūrio charakteristika - pati nekalčiausia.

Skaitant šios teisėjos, stovinčios Dievo akivaizdoje, kai kiekvienas žodis gali būti paskutinis, todėl įgyjantis testamentą vertę, išpažintį, piestu šiaušiasi plaukai: kokie ne-naudėliai ir menkystos Lietuvoje vykdo teisingumą.

„A.V., Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojas, degradavusi asmenybė, gudrus kyšininkas. Jo Dievas - pinigai. Tai be sąžinės ir padarumo per KGB viršininkavęs sovietiniame Aukščiausiąjame Teisme, įsitrynęs prie viršininkų ir nepriklausomoje Lietuvoje.“

„J.Š., KGB bendradarbis, su LTSR sportininkais dažnai vykdavęs kaip „sirgalius.“ „Č.J., buvusio patarėjo (prezidento) Andriko geras bičiulis, padėjęs „reformuoti“ teisėtvarką. Patekęs į Aukščiausiąjį Teismą per KGB mafiją Lietuvos nepriklausomybės metais už tai, kad nenuteisęs prie Katedros suimtų demonstrantų 1989 metais. Žinoma, tai padaręs inspiruotas iš šalies geram įvaizdžiui sudaryti. Civilinių bylų pirmininku AT paskirtas už tai, kad, bū-

damas AT teisėjas, prezidento naudai išsprendė neteisėtai privatizuotą valdišką butą. Labai silpnas teisininkas, kaip ir jo draugas A.V., nesąžiningas ir nedoras žmogus.“

Tai apie buvusius, LDDP laikų Aukščiausiojo Teismo teisėjus. Jiems nenusileidžia ir tuomečio Apeliacinio ir Vilniaus apygardos teismų teisėjų žiedas. „V.M., Apeliacinio teismo pirmininkas. Klusnus LDDP statytinis.“ „A.A., kolegų nuomone, kyšininkas, mafijos statytinis.“ „G.S. labai panašus kaip teisėjas A.A.“ „R.M., taip pat kyšininkė.“ „V.V., nespjaujantis į kyšį.“ „A.D., iš Druskininkų atkeltas į Apeliacinį teismą teisėjas, gudrus, turi teisininko galvą. LDDP klanu parankinis.“ „R.K.- kyšininkė.“ „P.J.- kyšininkas.“ „S.G.- senas kyšininkas.“ „L.U. - kyšininkė.“ „Z.S. - nukreipta A. ir J. kaip žvalgė, kyšininkė, pasišildžiusi rankas doleriais, įsivaikinant beglobius vaikus užsieniečiams.“ „S.L., S.P. ir V.R., gerokai pagerianti trijulė. V.R., Aukščiausiojo Teismo teisėjo R. antroji žmona, - chroniška girtuoklė. Šiuo metu lyg ir apsigydydžiusi, gydydama nulaužtą koją ir nervus.“

Toks groteskiškas grupinis Lietuvos teisėjų elito portretas buvo nutapytas prieš penkiolika metų, tačiau vargu ar ir dabar jis būtų patrauklesnis - ne vienas čia minimas veikėjas ir toliau sėkmingai teisėjauja, o į „kyšį nespjaujantis“ V.V. yra vienas iš teisminės valdžios vadovų, dažnai besisukiojantis prezidentūroje. Nepriekaištingos reputacijos reikalavimas teisėjams skamba kaip patyčia. Uždaras, nuo visuomenės visiškai nepriklausomas ir niekam neatsiskaitantis teisėjų klanas visiškai išsigimė. Už šio grupinio elito portreto rėmų liktų absoliuti dauguma dorų Lietuvos teisėjų, kurie kantriai tempia visą sunkaus darbo naštą, tačiau kuriems klanu hierarchijoje, dabar pasivadinusioje teismų savivalda, skirtas statistų vaidmuo.

Prisidengdamas teismo ir teisėjų nepriklausomumo principu, šis klanas nė nemano atsiverti visuomenei. Taip pat - ir rengdamas naująją Teismų įstatymo redakciją, išlaikydamas iniciatyvą ir projekto ruošimo kontrolę savo rankose. Dabartinis, trečiasis, vadinamasis Juliaus Sabatausko variantas galutinai įteisintų šią teisminės valdžios klaninę struktūrą, apimančią ir universitetus (privilegijos mokslininkams darant teisėjo

karjerą), ir prezidentūros kanceliariją (kandidatų į teisėjus antrankos monopolija), ir Konstitucinį Teismą, kurio politizuoti nutarimai susaistytų visus teismus. Kiekvieną pasiūlymą iš šalies įstatymo projektą rengianti grupė sutinka kaip priešo ataką, tarkim, Aukščiausiojo Teismo pirmininko Vytauto Greičiaus pastabas ar Seimo narių A. Baranausko ir J. Jaruševičiaus labai stiprų variantą. Mat šie pasiūlymai, siekiantys sugrąžinti vienodą teismų praktiką ir Aukščiausiojo Teismo, kaip vienintelio kasacinio teismo, statusą, sunaikintų uždarą, dirbtinai sukurktą Administracinių teismų piramidę. Kritus šiam korupcijos židiniui, galbūt griūtų ir visas didysis, dabar Lietuvą valdantis klanas.

Štai kodėl pradedamas svarstyti įstatymas kelia tiek aistrų. Tai bus mūsų ne tik dėl teismų sistemos, bet ir visos valstybės ateities.

Kūryba ir pilietiškumo ugdymas

Dr. Algirdas Bikulčius

Volteras teigė: „Kūryba gelbsti nuo nuobodulio, ydų ir bado“ (ugdo darbštumą). Pridursime, kad kūryba lavina sugebėjimus ir įgūdžius, ugdo kultūrą, dvasingumą, veiklumą. Ji – visuomeninis reiškiny, ne vien profesionalų kūrėjų reikalas, visus kitus apšaukiančių grafomanais, diletantais, populistais. Visa tautodailė, pasakos, liaudies dainos – liaudies kūrėjų, kai kurie – kolektyviniai jos kūriniai. Neteisinga manyti, juolab teigti, kad liaudies kūryba, tai jau istorija, praeities atgyvena, ją neva pakeičia profesionalioji kūryba. Atvirkščiai, kylant visuomenės kultūrai, liaudies kūrybos vaidmuo didėja, nes į ją įsijungia vis daugiau žmonių. Todėl jos organizavimo ir rėmimo reikšmė irgi ne mažėja, o didėja. Nors per 17 nepriklausomybės metų apie kūrybos rėmimo negeroves Lietuvoje daug kalbėta ir rašyta, deja, negelbsti net ir Lietuvos Prezidento pastaba, kad Lietuvoje teberemia ma ne kūryba, o tam tikros struktūros. Tenka atsidusti, kad kol rėmėjai ir remiamieji yra tos pačios praeities sistemos atgyvenos, pažangos nebus. Tačiau aptarinėti šį reikalą reikia bent jau dėl ateities.

Nekartodamas to, kas ne kartą svarstyta, paliesiu kai kuriuos aiškiai pribrendusius liaudies literatūrinės kūrybos organizavimo klausimus. Lietuvoje veikia daugybė literatų būrelių, sekcijų, draugijų, studijų, grupių. Jos reiškiasi padrikai. Lietuvos nepriklausomų rašytojų sąjunga ir Kaimo rašytojų sąjunga periodiškai rengia savo narių kūrinių skaitymus, leidžia almanachus, tačiau dėl lėšų stygiaus nuolatinės organizacinės, metodinės ir profesionalios geranoriškos kritikos, pagalbos bei materialios paramos vietinėms literatų struktūroms ir kūrėjams teikti nepajėgios. Iš sovietmečio atėjusi ir išsaugojusi savo sovietinį uždaro valstybės išlaikomo jos aparatui palankaus rašėvų klanų mentalitetą, Lietuvos rašytojų sąjunga prie liaudies literatūrinės kūrybos puoselėjimo ir vystymo aplamai neprisideda. Greičiau atvirkščiai – svaidsosi link ne saviškių keiksmazodžiais: „grafomanai“, „populistai“ ir panašiais, ir atkakliai gina savo iš valstybės biudžeto, t.y., piliečių sąskaita, kasmet milijonais litų papildantį neva literatūros rėmimo lovį.

Dar vienas reikalas: Lietuva – daugianacionalinė šalis, penktadalis jos piliečių – ne lietuviai. Pasidomėjau, kaip tvarkosi Lietuvos piliečiai rusakalbiai literatūrinės kūrybos srityje. Pirmiausiai išgirdau priekaištą, kad lietuviškos literatų organizacijos jų šalinasi, nors kai kurios rusakalbių literatų studijos norėtų bendradarbiauti. Apart literatorių grupių ir sekcijų prie mokyklų, Vilniuje veikia literatų sąjungos „Ple-

Lietuvos kaimo rašytojų sąjungos nario baisogališkio S.Gentvilo devintosios knygos „Keliai, kurie nesibaigia“ pristatymas

jada“, „Rodnik“, „Sozvučije“, „Logos“, Šiauliuose – „Vdochnovenije“, Klaipėdoje – „Sreda“. Veikia rusakalbių literatorių grupės Visagine, Kaune, Kėdainiuose ir kitur. Kai kuriose iš tų sąjungų ir sekcijų dalyvauja kuriantys savo nacionaline ir rusų kalba literatai lietuviai, latviai, ukrainiečiai, baltarusiai. Grupių, sekcijų, studijų nariai renkasi skaityti ir svarstyti kolegų kūrinius 1-2 kartus per mėnesį. Kritikuoja juos, patarinėja autoriams. Girdėjau eilėraščių, kuriais išreiškiama meilė tėvynei Lietuvai, gimtajam miestui Vilniui. Grupės, studijos leidžia almanachus, o jų nariai kūrybos rinkinius, kiek pastebėjau, dažniausiai savo sąskaita. Kai kurios sąjungos reguliariai rengia poezijos skaitymo ir dainuojamosios poezijos koncertus. Nuo 2005 metų kas metai rengiamos rusų kultūros dienos Lietuvoje, geriausių eilėraščių konkursai, kuriuos organizuoti padeda Rusų kultūros fondas, Nacionalinių mažumų ir emigracijos departamentas, Vilniaus savivaldybė. Rusakalbių literatų (liaudies kūrėjų) organizacijų veikloje noriai dalyvauja Lietuvoje gyvenantys Rusijos rašytojų sąjungos nariai.

O kodėl mes, lietuviai, nesiimame bent panašiai organizuoti ir puoselėti liaudies literatų kūrybinės veiklos? Ir kodėl vengiame kontaktų su nacionalinių mažumų kūrybinėmis organizacijomis ir liaudies kūrėjais, juk jie irgi yra Lietuvos piliečiai, kuriantys įvairiautę Lietuvos kultūrą? Kuo platesnių šalies žmonių sluoksnių įtraukimas į kūrybą vietoje girtuokliavimo, „lepinimosi“ narkotikais, smulkmeniškų rietenų dėl turto, nusikaltimų darymo, yra kelias į pilietinės visuomenės kūrimą, ugdymą, žmonių kultūros puoselėjimą.

Mažumos galia ir daugumos negalia

Algimantas Zolubas

Velnių – daug, o Dievas – vienas, tačiau ne velniai pasaulį kūrė, ne velniai pasaulio ateitį lemia. Lietuvių liaudies pasakose kipšas – gudročius, tačiau naivus, neigalus; su jo klastomis ir žabangomis nesunkiai susidoroja paprastas žmogelis (kipšiukas neatsilaiko prieš kryžiaus ženklą ir net prieš gaidžio giedojimą).

Demokratinio valdymo mechanizmas įgaliojimus valstybės reika-

lus tvarkyti suteikia daugumai, tačiau nebrandžios demokratijos šalyse, kur visuomenei tautos ir jos valstybės reikalų tvarkymas mažai rūpi arba visai nerūpi, kur visuomenės valia lengvai palenkama ar nuperkama, prie valdžios vairo gali atsидurti bet kokia aktyvesnė, dažniausiai turtingesnė, dauguma, kuriai ne valstybės, o savo ar savo klanų reikalai svarbiausi. Ir tokiu būdu demokratija, teikianti pasirinkimo laisvę, tautos laisvę gali paversti nelaisve ar net tironija. Visuomenės nesikišimo į politiką (valstybės reikalų tvarkymą) sovietinės okupacijos metais nuostata taip buvo „įkalta“ („už politiką“ trėmė, žudė, kankino psichiatrinėse ligoninėse), kad valstybingumas kaip vertybė iš visuomenės sąmonės

buvo taip ištrinta, išsivadavusiose iš okupacijos šalyse visuomenei valstybingumas tebėra abstrakcija, valdžių rinkimai siejami su balaganiniais renginiais ar nuobodžiais apsižodžiavimais. Esant tokiai padėčiai, nesunkiai į valdžias ateina dauguma, kuriai valstybingumas visiškai nerūpi. Tokia valdžia nusivilia ne tik geroji mažuma, kuri suvokia valstybingumo reikšmę ir naudą visuomenei, tačiau ir neatsakingai balsavusi dauguma bei abejingoji, nebalsavusi visuomenės dalis. Ir jau tuomet, kaip tas vaikas, užsigavęs galvą į stalo kampa, muša stalą, visuomenė kaltina demokratiją, nors demokratija nekaltą, kad neįgalioji visuomenės dalis, sudariusi daugumą, demokratijos duotą progą rinktis valstybingumo šalininkus, pavertė demokratiją jos grimasa: valstybės valdymą atidavė daugumai, kuriai valstybingumas reikalingas tik klanų teisėms apsaugoti. Kas lieka „gerajai“ rinkėjų mažumai bei „gerajai“ mažumai valdžioje? Ar nusivylus verkšlenti, ar veikti padėties taisymo kryptimi?

Susidaro įspūdis, kad depolitizuota (išpilietinta) arba abejingoji visuomenė, kuri sudaro daugumą, turi didesnę galią už pilietiškai susipratusią, neabejingą valstybingumui, tačiau sudarančią mažumą, visuomenę. Tačiau palyginime tą organizuotą visuomenę kaip nedidelį tvirtai sumūrytų plytų statinį su už jį didesne smėlio krūva. Smėlio krūva bus pustoma vėjų, gali staiga sunykti, gi gerai sumūrytas statinys vėjams lengvai atsilaukys. Taigi galią apsprendžia ne darinio dydis, o jo atsparumas aplinkos poveikiui. Palyginimas tinka visuomenės gyvenimui ir jos veiklai.

Okupacijos jungo sugniuždytoje Lietuvoje nepriklausomybės atgavimo siekė, deja, ne dauguma Lietuvos gyventojų ir ne dauguma į valdžias išrinktųjų, bet teisės į tautos laisvę ir nepriklausomybę bei valstybingumo įtvirtinimo siekį pagrindu sutelkta visuomenės mažuma. Nepaisant besipriešinančios ar abejingos daugumos, savo ryžtingumu ta mažuma siekė įgyvendinti. Jei nagrinėsime atgautos nepriklausomybės metais partijų kūrimosi ir jų sunykimo raidą, matysime, kad daugelis jų sunyko ar prie kitų priėjo, kad kūrėsi naujos ar pavadinimus keitė, tačiau ir liko biraus smėlio krūvomis ir krūvelėmis. Regis labai didelė smėlio krūva Archangelsko partijai pavyko staiga supilti, tačiau įsisuko gaivaus vėjo viesuliukas, krūvos kepurė nunešė Archangelsko kryptimi, ir krūva virsta krūvelė, nes rišamosios medžiagos, vadinamos valstybingumu joje ne-

Pasirinkimas

buvo ir nėra nei kvapo. Piramide pasivadavusi didžiausia bolševikinio (SSKP-LKP-LDDP-LSDP) smėlio kopa mūsų akyse taip pat blaškosi, išlikimo dėlei sau smėlį bando žarsyti iš giminingų krūvų ir krūvelių (koalicijos su kitomis, valdžios siekio pagrindu sukurptomis partijomis), tačiau, neturėdama idealistinės rišamosios medžiagos, pasižymi akivaizdžiu neįgalumu. Jei ši partija (LSDP) nesitrauks iš turtų, pinigų ir malonumų ganyklų, jei ji nesivers iš jų į tikrųjų vertybių lauką, jos sunykimo ilgai neteks laukti.

Stebime ir centro dešiniųjų partijų jungimąsi, tačiau tas jungimasis vyksta ne trumpalaikių interesų, o idealų, tikrųjų vertybių pagrindu (tautiškumas, valstybingumas, krikščionybė), todėl naujas darinys, tikėtina, pasižymės tvirtumu.

Pasaulyje nematyta ir negirdėta, kad minia (dauguma) ką gera sukurtų ar į gerį atvestų. Miniai būdingi vienadieniai interesai, o ne ilgalaikiai idealai, ribotas protavimas, o ne išmintis, polinkis griauti, o ne kurti, minia gali vesti į riaušes, maištus, revoliucijas, pilietinius karus. Visuomenių raida liudija, kad vedė, veda ir, tikėtina, ves išminčiai, genijai, šventieji, organizuota (kartais formaliai neorganizuota) mažuma, sutelkta idealų, teisės, teisingumo ir valstybingumo įtvirtinimo pagrindu. Ir čia – mažumos galia, pajėgi rungtis su neigalia dauguma.

Žinant, kad tikrą valstybingumą įtvirtinsime tik „gerąją“ mažumą išauginę iki daugumos, neturime pulti į neviltį, verkšlenti, o puoselėti ir didinti „gerąją“ mažumą. Laukia didelis, kantrybės ir pasiaukojimo reikalaujantis darbas, tačiau kito kelio nėra. Labai neatsakingai elgiasi tie, kas pasišaipo iš Vytauto

VARPAS Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pagrindinė Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. Tel.: 2444619, 2442157.

Redaguoja redakcinė kolegija. Numerio dailininkė ir dizainerė Neringa Motiejūnaitė. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

159-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666) Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA. Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13b, Vilnius. Tiražas 700 vnt.

Aukos **VARPUI**

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

Dėkojame „Varpo“ rėmėjams už pervedus į LLKS sąskaitą 2 proc. nuo pajamų mokescio.

Už nuotraukas dėkojame: Pranui Monkui, A.Šakaliui

Landsbergio įspėjimų apie mūsų valstybei gresiančius pavojus, kas tokiu būdu mažina tautos budrumą. Juk Lietuva buvo „ant vieškelio, ant kelio didžio“ ir tebėra „nenuoramų kely“. Taika ir ramybė trapi, saugumas NATO ir ES prieglobstyje dar neišbandytas, todėl valstybės tvirtinimo reikalas, minimos mažumos auginimo reikalas turi būti pirmieji uždaviniai.

Lietuvos laisvinimo šviesuolis už Atlanto ir jau kelinti metai žiniasklaidoje bei įvairiuose visuomenės renginiuose matomas Lietuvoje publicistas Vilius Bražėnas (einantis 95-uosius metus, nuo 1926 metų skautas) įsakmiai ragina tūnančius inteligentus prabilti, patiems kilti ir kitus kelti, ragina kurti visuomeninius branduolius Lietuvai padėti

atgimti „iš apačios“. Jo priekaištas išsimokslinusiems „višt-gaidžiams“, kurie nei kiaušinių deda, nei gieda gal kiek grubokas, tačiau atspindi minimą tūnoją. Visuomenė po dešimtmečius trukusios okupacijos iš tikrųjų yra pasiligojusi, todėl inteligentijos priedermė yra eiti pas ją, kaip eina daktaras ar kunigas pas ligonį, kelti ją iš ligos patalo, skatinti kurti sau ir Tėvynei šviesesnių rytojų, neleisti, kad iš jos tyčiotųsi ir tarptų partijomis pasivadinę piniguočių klanai.

Lietuvoje kuriasi vietos bendruomenės, kilnias idėjas skelbiančios visuomeninės organizacijos, patriotiniuose renginiuose jau matome daugiau jaunimo, keičiasi į gerąją pusę ir iki šiol barama žiniasklaida. Tai ženklai, kad didėja mažumos galia, kad mažuma auga. Padėkime ir prisidėkime!

Lietuvis? Europietis? Jaunas ir veiklus!

Lapkričio 21 dieną Vilniuje vyko diskusija „**Tautinis identitetas daugiakultūriškumo sąlygomis: jaunimo organizacijų vaidmuo**“. Joje dalyvavo įvairių jaunimo organizacijų nariai, politikai ir visuomenės veikėjai.

Pasak diskusiją inicijavusios organizacijos „Jaunimo mainai ir bendradarbiavimas“ nario Mariaus Ulozo, norėta aptarti lietuvių tapatybę ir savastį, Europinės tapatybės gimimą, švietimo ir jaunimo organizacijų vaidmenį ugdant pilietiškumą.

Diskusijoje pasisakęs LR Seimo narys Algirdas Monkevičius pabrėžė, kad labai svarbu suvokti ir „pajausti“ savo šalies istoriją, nes tai padeda geriau suprasti kas mes esame šiandien ir kuria kryptimi mes kaip tauta turėtume judėti. Pilėnai, Margiris, kunigaikščiai – tai nėra tik tušti žodžiai, tai yra tautos simboliai ir archetipiniai elgesio modeliai, išreiškiantys mūsų vertybes ir požiūrį į gyvenimą.

Pasak Šarūno Frolenko, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (LiJOT) prezidento, jaunimo organizacijos turi atlikti ir atlieka ugdomąją veiklą, jos padeda atrasti ir puoselėti vertybes. „Jaunimo organizacijų veikla remiasi trimis S – savarankiškumas, savivalda ir savanorystė. Per savanorišką veiklą jaunimas atranda save ir išmoksta gyventi visuomenėje, būti aktyvūs ir pilietiški“, - sakė LiJOT prezidentas.

Labai dažnai Lietuvoje be reikalo supriešinamos sąvokos „tautiškumas“ ir „Europietiškas“. Šioje diskusijoje atsiskleidė, kad svarbiausias aspektas yra pilietiškumas ir aktyvus dalyvavimas bendruomenės gyvenime, nesvarbu ar bendruomene laikome savo kaimo gyventojus, ar visą Lietuvą, ar Europą. Todėl aktyviai veikdami savo ir bendruomenės labui, puoselėdami savo tapatybę, mes tapsime ne tik geresniais lietuviais, bet ir geresniais europiečiais.

LiJOT organizuotoje kelionėje į Sibirą („Misija Sibiras“) dalyvavo Lietuvos ambasadorius Didžiojoje Britanijoje Vygaudas Ušackas

Baigdamas diskusiją M. Ulozas pasiūlė būdą kaip įtvirtinti Europietišką tapatybę: 1) sukurti bendrą Europos futbolo rinktinę; 2) žemės ūkiui skiriamas ES biudžeto lėšas skirti švietimui bei ambicingai kosmoso programai, kuri leistų mums didžiuotis tuo, kas esame.

Diskusijoje dalyvavo didžiausios nevyriausybinių jaunimo organizacijų sąjungos Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (LiJOT) narės: Jaunimo mainai ir bendradarbiavimas (JMB), Lietuvos jaunųjų socialliberalų sąjunga (LJSS), Jaunieji krikščionys demokratai (JKD), Jaunųjų konservatorių lyga (JKL) ir Lietuvos jaunųjų Europos federalistų organizacija (LJEF).

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT) – didžiausia nevyriausybinių jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 55 nacionalines jaunimo organizacijas ir regionines jaunimo organizacijų sąjungas.

Lietuvos stebuklai

Kryžių kalnas, Trakų salos pilis, Vilniaus Šv. Onos bažnyčia, Kernavės piliakalniai, Aušros Vartų mados paveikslas, Pažaislio ansamblis ir Orvidų sodyba – DELFI skaitytojai šiuos objektus bei kūrinius 2007 metais pavadino Lietuvos stebuklais. Lietuvos gamtos stebuklo vardą jie suteikė Kuršių nerijai, Nemuno kilpoms, Ignalinos ežerynui, Dviragio ežero salai su Salų miesteliu, Ažuolyno parkui Kaune, Ūlos akiai ir Čepkelių raistui.

1)

2)

3)

4)

5)

6)

7)

8)

9)

10)

11)

12)

13)

14)

1) Kryžių kalnas	10) Ignalinos ežerynas
2) Trakų pilis	11) Salų miestelis
3) Šv. Onos bažnyčia	Dviragio ežere
4) Kernavės piliakalniai	12) Ūlos akis
5) Aušros vartai	13) Kauno azuolynas
6) Pažaislio ansamblis	14) Čepkelių raistas
7) Orvidų sodyba	
8) Kuršių nerija	
9) Nemuno kilpa ties Birštonu	